

Samelbd.

0/0

die,

58

ELEMENTA
BASEDOVII
ELEMENTA BARBARIÆ
SPECIMEN. PRIVS

QVO AD
SOLEMNEM IV. BONAE INDOLIS IUVENVM
IN DICENDO EXERCITATIONEM
BENIVOLE AVDIENDAM
HUMANISSIME INVITAT
CAROLVS HENRICVS SINTENIS
AA. LL. M. LYCEI TORGAVIENS. RECTOR.

TORGAVIAE, LITERIS RVIDELIANIS

1776

ELEMENTA
DASEDOLVI

ELEMENTA BARBARIA
SPECIMEN PRIMUM
CUIUS LIBER
GOVERNII IN ROMANIS INDICIBUS INVENIATUR
IN HANC MODO EXORDIATIONEM
PROFUNDIUS TRACTATA AVDIENTIA
SICUTI QUAE
ET QUAEQUE
CUIUS LIBER
ALII
DE
SICUTI QUAE
ET QUAEQUE
CUIUS LIBER
ALII
DE
SICUTI QUAE
ET QUAEQUE
CUIUS LIBER
ALII
DE

Bonae et frugiferae sententiae violenta in prauam vim potestatemque perniciosam contortio si eius auctori est tribuenda, necesse est, ut criminis culpam, post obitum ad huc, sibi contrahat Spartanus ille, qui dixit: *Educatio est ars, bonum iuuenibus facile iucundumque reddendi.* Difficultas, et maxime ardua temporum ratio, quam vidit aetas auctoris huius dicti, permisisse non videtur, iuuenum institutionem tam facilem, tamque iucundam, et commoditari inservientem esse, ut hodiernae huius pronuntii interpretationi respondeat. Neminem enim praeterit, nisi qui historiae monumentorum, quibus ab effeminata mollitia alienissima Spartanorum viuendi ratio, a Xenophonte et Plutarcho consignata, legitur, egregie hospes sit, quanta seueritate, quantaque patientia, inde a tenerima aetate, perferendis calamitatibus, iisque grauissimis, adsueta sit illorum iuuentus, ita, ut appareat, hanc sententiam non esse intelligendam de addiscenda boni exercitatione, quae, apud Spartanos, nobis saltem, saepe inhumana et crudelis videtur, sed potius de celeri boni exercendi impetu et alacritate, quam, crebro et fatigante vsu, tam diu augendam subleuandamque censabant, donec, quauis occasione, bonum, omnibus impedimentis et difficultatibus contentis, facili negotio, magnaque cum voluptate, perficerent. Haec certe vera illius dicti vis est, mirifico Ciceronis testimonio illustranda, Quaeft. Tuscul. V, 27. „Pueri Spartiatae non ingemiscunt verberum dolore lanianti. Adolescentium greges Lacedaemone vidimus

mus ipsi incredibili contentione certantes pugnis, calcibus, un-
guibus, morfu denique, vt exanimarentur, priusquam se victos
faterentur." Hac igitur interpretatione concessa, non est, cur
ipsa sententia reiicienda, eiusque auctor iuuentutis institutioni
parum consuluisse videatur. Omnis enim ingenuae et libera-
lis educationis indoles est ea, vt liberi, inde a puericia, frequen-
tiori exercitatione, ad omne, quod honestatem vilitatemque pa-
riat, tam prompti paratique reddantur, vt, vsu subacti, per totam
vitam facultate gaudeant, boni non tantum facillime eligendi,
sed, id quod maximi est, lubentissime exercendi. Sed multi illo-
rum, qui nostra aetate, nescio saepe, qua confidentia, vel quo af-
fatu impulsis, sibi sumunt, vt rebus scholarum prospiciant, fini-
gendaeque iuuentutis consilia dent, eam potestatem huic dicto,
iniquissima et periculosissima deprauatione inferunt, vt sibi aliis-
que suadeant, omnem bonarum artium literarumque institutio-
nem et disciplinam, non pueris modo, sed iuuenibus etiam sic
esse leuandam, vt ne minimae quidem difficultates illis superan-
dae supersint, et vt iuuenes, liceat mihi, mentem istorum ita ex-
primere, quasi pulte nutriantur, quae dentibus non sit extenuan-
da atque conficienda, sed tantum ingurgitanda atque reforben-
da. Ego certe non is sum, qui neget, omni opera omni que stu-
dio in id esse incumbendum, quo labores, cum ingenii volunta-
tisque emendatione necessario coniuncti, iuuenibus, ne fastidio, et
satietae fracti, a literis abalienentur, minuantur, vel remouean-
tur, et quilibet aequus rei scholasticae aestimator mecum consen-
tit, eum demum optimum iuuentutis, in palaestra exercendae, au-
ctorem suauissemque esse, qui, plurimis, iisque molestissimis im-
pedimentis et salebris sublatis, tarditati languorique ingeniorum
succurrat. Nunquam vero a partibus illorum stare potero, qui
contendant, vel minimas, in discendo, molestias iuuenibus esse
minuendas. Hae superandae sunt a iuuenibus ipsis, non remo-
uendae a magistris. Quid, quaeso, discitur sine vlla opera? quae
ars

ars illiberalis et fordida percipitur sine vlla defatigatione? artis salutaris peritus, si suauioris saporis medicinae defunt, ope medicamentorum ingrati saporis, aegroti bonam valitudinem instaurare studet, remediorum vero gustus, gulam non titillans, superandus est ab ipso aegroti. ELECTORIS nostri *Serenissimi*, Optimi Sapientissimique Patris patriae, iussu curaque pie veneranda, ante paucos annos, praescripta iuuenum in scholis publicis instituendorum ratio, quae sane tantae salubritatis est, vt nemo tam obtusus ad omnem grati animi sensum sit, quin longe fructuosissimam agnoscat, agnitamque pro praestantia aestimet, eiusdem eff conditionis, vt faciliorem quidem, saniozemque disciplinae modum scholarum magistris iniungat, sed non eo facilitatis et indulgentiae progreditur, vt discipulos ocfitantes, vt ita loquar, faciat spectatores. Artes ingenuae, ob praestantiam, iam per se dignae sunt, quibus assiduo labore percipiendis operam det iuuenis, et nisi fordidas difficultatibus superare putantur, non solum dignitati illarum permultum detrahitur, sed omnes etiam futrinae et ferrariae officinae alumni, pice et fumo obducti, breui erunt doctae Mineruae comites. Omnes porro, in discendo, si remouentur salebrae, ita, vt vel minimae euanescant, fieri non potest, vt iuuenes diligente et exquisita institutione imbuantur. Ea enim generosiorum iuuenum non minus, quam adultioris aetatis hominum animi indoles est, vt, quo maiori cum defatigatione aliquid perceperint, eo tenaciori memoriae mandent, maiorique cognitionis augendae cupiditate incendantur. Fac denique, iuuenibus omnes, et vel minimas, in discendo, infringi molestias, quos progressus facient in literarum curriculo, si, schola relicta, sine duce, qui operae leuandae studeat, in locos spissos atque arduos inciderint? in illorum consuetudinem non inducti, quid stupebunt! qua tarditate auersabuntur omnia, quae ignorent, quorumque cognitio aliqua cum animi intentione sit comparanda! Luctuosissimum vero funestissimumque aetatis nostrae est, nos, quamquam omnes

elegantiores literae in dies laetiora incrementa ceperint, ut insignem pulcritudinem prae se ferant, animo ingratisimo de illarum interitu, et reducenda barbaria laborare. Negari quidem non potest, pristinis iam temporibus querelam de reuocata barbaria saepissime grauisimeque esse motam, Casaubono praesertim in regina praefationum ad Polybium, et Iosepho Scaligero in epistolis ad Labbaeum et Caselium, sed nullo tempore tantopere timendum fuit, ne elegantiores literae, magis magisque lapsae, praecipites ire inciperent, quam hac nostra aetate. Nunquam enim (dicendum, quod res est,) tot insurrexerunt Vindices Statoresque barbariae, qui omnem operam omneque studium ad id tantum conferrent, ut bonas literas, per se iam fugientes, e sedibus suis exsules prosciberent, quid? quod, e societate humana, omni vi, et quasi furca, expellerent. Quod quo facilius peragant, in lucem conspectumque emittunt libros, quibus, abrogata saniori, et a doctissimis viris approbata, iuuenum in scholis formandorum ratione, longe faciliorem, ut fabulantur, suadeant, qua literae non tam tepescere et frigere incipiant, sed succedente tempore penitus extinguantur. Primum certe inter istos locum sibi vindicare voluit BASEDOVIUS, qui opere elementari, ut ipse vocauit, longe faciliorem commodioremque excogitauit iuuentutis artibus humanioribus imbuendae modum, quo nostram, vel in commendatioribus scholis, huc vsque retentam disciplinam, difficilem, inutilem, nugatoriam, et, ut multis gemitibus conqueritur, humanitati saeculi minus accommodatam, quasi fustuario exigeret atque propelleret. Bone Deus, quanta coecitate laborarunt omnes ante Basedouium illum scholarum magistri, et quanta adhuc laborant! nisi hic — sed bonis literis vindicandis, non iniuriis inferendis, studebo. Ipse quidem multas aliis intulit, legas modo scriptum eius latinum, in quo de coepto Dessauiae-Anhaltinae Philanthropio egit, (ad quem libellum praecipue respexi, hinc omnes huius prolusionis loci, quibus Basedouii mens sensus.

fusque latine exprimitur, latinitate huius scripti Basedoniani continentur,) et videbis non solum eius latine scribendi genus, sed veram etiam animi eius indolem, vel summum alios offendendi, seque insolentissima arrogantia efferendi studium, ego tamen omni, qua fieri, non debet, sed potest, modestia cum illo agam, sed ita, ut veritati nil derogem. Quamuis vero cum aduersario, tantum nomen, promissis ingentibus, consecuto, non par videatur confictio, tamen prouincia mihi imposta arbitris aequis facile excusabit pro bonis literis pugnandi audaciam, et quod ingenio deerit, veritatis tuendae ardor compensabit.

Totum opus, quod ab ipso dicitur elementare, quodque in commentariis publicis varia tulit eruditorum suffragia, si sine vilo partium studio, simul vero ea, qua instituendae iuuentutis negotium vnicuique intelligenti huius rei iudici dignum videtur, animi attentione perlegitur, luculenter apparet, animum certe, Deum testor, non ad id appulisse Basedonium, ut subsidia ostenderet, quibus disciplinae suae alumni, accurata Religionis, linguarum doctarum, doctrinarumque cognitione imbutis, sensus instillaret, qui maximam vim, maximaque incitamenta haberent, ad vitam integre, pie, sobrie, et ad commodum publicum, idque verum, fructuose transigendam. Inde duo in vniuersum contra hoc Opus elementare mihi monenda videntur, quae vero ipse leuissimi fortasse censerebunt ponderis. Alterum est, Basedonium docere elementa incredulitatis, alterum, ipsum reuocare elementa barbariae. Ad priorem admonitionem quod attinet, de illa in praesenti agere, neque constitui, neque per se esse ea, quam multis, usque sollicitis collectis, rationibus, probandam putem. Pauca tamen, ne iniuriam intulisse videar, dicenda sunt. Religio, qua nihil sanctius, nihil carius vnicuique inuenitur, omnium prima est, cuius praeceptis, a tenerrima inde aetate, liberi ut omni cura, omnique solertia imbuantur, assidue laborant omnes parentes, quibus lux Sapientiae diuinae adfulserit, quique ingenuam et libera-

beralem educationem liberis non denegent. Quid, quaeso, hi li-
beri, optima, vel saltem longe alia, Religionis disciplina nutriti,
si Basedouii fidei erunt traditi, qui in permultis, iisque grauissi-
mis, Religionis praeceptis, a purioris doctrinae amantium institu-
tione longe multumque recedit, quid, inquam, de pristinis magi-
stris, quid de ipsa Religione sentient? iudicandi facultate nil pol-
lent. Omnia igitur, quae ipsis a nouo magistro, qui maximam
prae se fert eruditionis, optimique praeceptoris famam, proferan-
tur, arreptis et intentis auribus, praeconceptrae opinionis vi abre-
pti, non tam audiunt, quam auscultant, et quid inde? suspicione
in pristinos magistros, eorumque docendae Religionis rationem,
in ipsis excitata, arrogantes et effrenati reiiciunt, quicquid saniori
disciplina arreptum tenent. Sed instat Basedouius: *ego non trade
Religionem, oraculis diuinis reuelatam, sed, contentus Dei cognitio-
ne, quae ex sollertissima naturae contemplatione hauritur, quaeque
omnibus ecclesiis (melius: unicuique coetui sacro) vel probanda,
vel nulli reprobanda (nequaquam vero satis idonea) viderur, ibi
tam relinquam iis, qui Religionis sacrorum (tales etiam sunt custo-
des templorum, accuratius igitur: rerum diuinarum aliis traden-
darum) curam gerunt.* At vero Religionis institutio rationis fini-
bus nequaquam est concludenda, quia praesens felicitas finis vi-
tae humanae non est, beatitatis autem futurae praesidia ratio non
capit, vt nihil dicam de ipsa Basedouii, magistri, viuendi ratione,
qua omnino nullam in villo coetu sacro Religionem publice pro-
fiteretur, quaeque per se hanc vim in iuuenum animis habebit, vt
ipsi etiam increduli, omnem Religionis sanctissimae notionem in
animis penitus euellant. Quae denique, ne dicam fraudulenta,
miseranda ramen est disciplina scholastica, qua parentes, pretio
nonaginta aureorum Hollandicorum, (haec enim est merces, quam
Basedouius, exceptis morborum sumtribus, arte saltatoria, gladi-
atoria equitationis, musica, lingua Anglica, Italica, et exceptis octo
aureis Hollandicis pro initiatione, ab vnoquoque, quotannis, pro
data

data opera postulat, maiorem adhuc pensionem, ut ipse scribit, pro loci, diuitiarum, et ordinis ratione, liberalius ipsi offerendam, exspectans,) *ne mediocrem quidem* Religionis Christianae institutionem liberis procurare possunt! Sic religionem prudentum saeculi discunt hodierni. Probe vero. Haec miscet factiones omnes, sublatis doctrinis palmariis, per speciem varietatis cogitandi, salua pietate, quasi rectus Dei cultus sine recto de numine sensu praestetur.

Sed iam paullo copiosior in hoc loco tractando fui, quam huius speciminis finis permittere videtur. Memor igitur propositi, accedo ad alterum, quod contra Basedouii Opus elementare monui, ad comprobanda elementa barbariae, ab ipso reuocatae. Nihil hic tanta obscuritate laborare puto, ut explicandae formandaeque notioni prius consulam, quam rationibus. Quilibet, cum Basedouium reuocatae barbariae reum sisto, temporum illorum, eorumque calamitosissimorum memoriam instaurat, quibus, prostratis atque sepultis literis humanioribus, tanta mentis caligine premebantur omnes, ut non modo sacra essent contaminata foeda superstitione, sed sapientiae etiam humanae partes verborum barbarorum immensa mole obrutae, atque, praeter formulam praecandi, a Christo institutam, nemo doctorum ex prisco Latio perciperet quidquam. Statim igitur ad ipsas rationes progredior, quarum ope Basedouium huius barbariae restituae euidentissime conuinci credo. Duplicis vero sunt formae, aliae e linguarum doctarum negligentia, aliae ex inconsulta, frigida, et ieiuna doctrinarum pertractatione, desumptae. Nimis angustis huius prolusionis finibus inclusus, in praesenti tantum de illis agere constitui, de his alio tempore dicturus.

Probo igitur Basedouii barbariam primo e neglectu linguae graecae. Omnium intelligentiorum et aequiorum in pretio rebus, communem vtilitatem attingentibus, ponendo, vna et consentiens vox est, omnes, qui literis colendis se consecrarint, lectione familiari Graecorum, optima sollertia esse fingendos, ita, ut

B

huius

huius enunciationis vberiori comprobationi si studeas, laborem certe absolum et superuacuum suscipias. Cicero Atticum rogat ut, si Cato eruditius de senectute disputare videatur, quam consueuerit ipse in suis libris, Graecis literis attribuat, quarum perstudiosus fuerit in senectute. Uniuerſi Graeci si cum vniuerſis Romanis de ingenii praestantia certent, principatum ad illos deferendum, victoriamque illorum haud dubiam esse, apparet. Sed quemadmodum, inquit Summe Venerabilis Ernesti, doctissimus ingeniorum aestimator, in profligato hostium exercitu sunt, qui in victore exercitu vix animi fortitudine et virtute pares habeant, sic, quamuis Romani Graecis longe multumque inferiores ponuntur, quidam tamen Romanorum cum principibus Graecorum comparari possunt. Hoc sane aequissimum est, in comparandis Graecis et Romanis, iudicium, et mirum in modum placet Immortalis ille, cum pergit: „si Graeci Latinos vincunt, magistri „discipulos superant, si Latini victores discedunt, discipuli magi- „stris superiores sunt. Sed, ut parentes nemini plus fauent, quam „filiis, et ab his facile ferunt, se gloria superari, filii contra nemini „libentius cedunt, quam parentibus, sic magister, ut quisque est „humanior, ita magis non modo fert, sed etiam optat, a discipu- „lo superari, eiusque gloriam prope ducit suam, discipulus au- „tem, si gratus esse velit, non recuset, praeceptorem sibi praepo- „ni.“ Ingeniosa hac comparatione, (quam eo consilio elegi, ut, tanti Viri auctoritate fretus, veniam impetrarem, si neque delica- to gustui, neque moroso fastidio, gratificatus viderer,) nisi fallor, extra omnem dubitationem ponitur, iuuenes, si opum antiquitatis monumentis, iisque solis, sint formandi, ut tamen sunt, quia, quanto minus quisque ab iis similitudine abesse reperitur, tanto propius ad fastigium ascendisse putandus est, Graecorum non minus, quam Romanorum, scriptis, mature esse poliendos. Quam magnifice vero Basedouius de literis graecis, earumque et vtilitate, et necessitate, iudicat? illas in indice lectionum, in Philanthro-
pio

pio tractandarum, plane omiffas desideras, licet ipfe, fed pro more fuo mordaciter loquendi, fateatur, graecam et hebraicam linguam addifcendam effe illis, *qui fudent examine (fortaffe opera) explorandi, vtrum ad coelites via fitis fibi fit noſtra, eandem vt oftendunt ignorantibus.* Plus proficitur, leues indignitates, talis maxime viri, tacite contemnendo, hinc, quia modeſtiae, vt promiſi, adhuc conſulo, modeſte reſpondeo: ſacrarum doctrinarum ſtudio operam daturi ſi anno demum duodeuceſimo (nam Baſedouius inuitat diſcipulos inde ab anno VI. uſque ad XVIII.) Grammaticae graecae elementorum cognitionem ſibi comparant, vrendum eſt, Profeſſoribus Academiae, ne pueri hi, circa mentum plumati, in ſubſelliis ſuis, tabulas nominum et verborum graecorum, muſſitantes et balbutientes, repetant, legum vero iurisque ſtudioſi vocabulum graecum, piſcis, aut edulii peregrinum putabunt, et ſalutari arti tempus vitamque conſecrantes, omni per triennium academicum (id quod iam dudum in prouerbum abiit) adhibita ſollertia, vix iuuenem ſuperabunt e tonſtrina, vel officina medicamentorum. Inſtat Baſedouius, vel his laeſus: *ego ex ſpecto iuuenes natiuitate ſplendidos, (barbare, ſplendidorum natalium) qui linguae graecae cognitione et intelligentia non opus habent (barbare, indigent.)* Legat vero, vir adeo delicatus, ſi placet, epiſtolam Liberi Baronis a Boineburg, ſcriptam ad Conringium, in qua valde conqueritur de eo, quod ipſe, Electoris Moguntini intimorum conſiliorum particeps, Ariſtotelem, optimum artis politicae magiſtrum, legere non poſſit, ſimul vero optat, vt magiſter, cuius diſcipliniae in iuuenture commiſſus, cuiusque perſuaſione a lectione Graecorum retentus fuerit, adhuc eſſet in viuus, *illi vt praemium daret.* Sapienti fat! (ſic ſaepe exclamare ſolet Baſedouius) Quid igitur eſt, quod de Baſedouio ſperemus? inde ab aliquo tempore graecarum literarum ſtudium inter iuuenes iam adeo friget, vt quia omnem literarum colendarum rationem pane lucrando meriuntur, quaſi contentum iaceat, Baſedouius vero, faci-

faciliori institutionis ratione, inutile, nugatorium, et ad consequendam eruditionis gloriam ne minimum quidem conferens, fingit atque illudit. Sic imitatur morem istorum, qui, quod non didicerunt, contemnunt ac ludificantur. Cuius ludibrii poenas dant, quoties vocem graecam conantur exponere. Huius ne literas quidem recte scribunt, ac doctioribus ludibrium tenent. Quod si de Graecis tam ieiune sentit iste, Hebraea defendere nolo, meruens, ne, quod olim vsu venit, magiae me accuset.

Sed videamus, quam linguae latinae, cui soli eruditionis laudem vindicandam censeo, addiscendae rationem suadeat. Audiamus ipsum, sic latine loquentem: *praeter vernaculam linguarum omnium utilissima latina est, non solum literarum studiosis, sed unicuique etiam liberaliter educando, si quidem, id quod res est, fieri queat, ut sine ingeniorum cruciatu dimidii, vel unius anni dispendio addiscatur. Quae autem hic usque fuit scholarum ratio, quinquennium cum summa animorum corruptione opus est, si neque minimum, neque maximum tempus dicas, rebus cognoscendis adimendum, atque huic uni attribuendum linguae. Neque tamen discipulorum quartus quisque ad tantum huius linguae usum peruenit, ut sine molestia et taedia omne genus libros (Soloecismus, librorum) legere valeat (poetice, possit) — Potest autem haec eadem lingua, qua de quibusvis rebus scripsere periti, in discipulorum et praeceptorum qualicumque commercio usurpari, — sumas semestre temporis spatium a praeceptoribus in iocos et ludos (latinius per iocum ludumque) latine loquentium, atque in confabulationes, quibus non rerum, sed verborum cognitio praecipue augeatur, ad erudiendos tirones aduenas consumi, habebitis (habebis, ob antecedens sumas) sane tales, quibuscum deinde possitis, (possis) et in conuictu, et in scientiarum (artium, nam scientiam Latini tantum habent unam) disciplina latinis verbis quam utilissime agere. Qua continuata ratione rebus studendo, vocabula autem duntaxat rerum caussa usurpando, tirones tardius citius eo prouebentur, ut scripta et dicta, modo non omnia, prompte intel-*

intelligant, neque non (delendum est non) *seguiter ipsi latine lo-*
quantur et scribant, non emendatissime quidem, sed ea tamen a barba-
rismis et soloecismis puritate (barbare, munditia) qua in vernacu-
lis vruntur mercatores, in bene loquentium coetu versantes, et libris
bonis legendis non nihil dantes operae. Quos quemadmodum, si opus
est, facile ad emendatissimum loquendi et scribendi genus semestræ
exercitatione perducet bonus praeceptor, grammaticae vernaculae
peritissimus, ita huiusmodi discipulis, linguam latinam usu edoctis,
tantundem eodem tempore contingere potest. — — Haec tanta pol-
licitans seminarium nostrum — O sapienti sat, mi Bafedoui, tace-
as! examinemus hanc multo faciliorem iuuenum ad linguae lati-
nae consuetudinem familiaritatemque ducendorum rationem, vt
appareat, quam splendida, quamque illustria, de barbaria reuo-
canda, Philanthropii Dessauensis sint merita. Latina nituntur
graecis. Ipsa lingua Romana, cum Graecia in potestatem Roma-
norum venerat, non solum maxima incrementa cepit, sed omnem
etiam linguae graecae venustatem, iure victoriae, quo victi o-
mnia sunt victoris, sic sibi vindicauit, vt qui illam callet, is solus
exquisita linguae latinae cognitione gloriari possit. Quid? quod,
Graecia deuicta, non modo ingenti copia vocum, ornamentisque
plurimis ac maximis, Romani auxerunt linguam vernaculam, sed,
Graecorum etiam eloquentia, poesi, omnique ingenii gloria exci-
tati, studiosissimi fuerunt, vt quantum antea Graecos amore rei
militaris et publicae superassent, tantum nunc ingenio vincerent.
Omnia igitur e Graecis in linguam transfulerunt patriae, in discen-
dis literarum humaniorum praeceptis vsi sunt magistris graecis,
illisque exercitatione et imitatione exprimendis studuerunt. Luci-
us Crassus quidem, ad quem, ante Ciceronis aetatem, omnes elo-
quentiae Romanae principatum detulerunt, non solum fatetur, se
Graecis, quicquid in dicendo possit, debere, sed adolescentes et-
iam hortatur, vt ab his solis eloquentiam petant, et Horatius, Pin-
dari imitator, (vt Blondellus, facta comparatione, ostendit,) vnum

Homerum carminis epici exemplar imitatione dignissimum proponit, licet Virgillii nominis et gloriae studiosissimus. Linguam igitur graecam cum plane inutilem, et linguae eruditae appellatione indignam centeat Bafedouius, ipse quis linguae latinae magister, iam hac ex ratione, tibi videtur? nonne opus est, vt in iuste aestimanda effigie, quae ad exemplar dicatur expressa, comparationem exemplaris cum ipsa imagine instituas? num Romani omnia, quae in libris Graecorum, ingenii culturae inseruientia, sint deprehendenda, tanta cura tantaque auaritia conquisuerunt, et quasi corraserunt, ut plane nihil nobis ex illis auferendum addiscendumque relinquerent? Quae porro incerta, intuta, irrita, inepta, neque vnquam ab intelligentioribus approbanda linguae latinae percipiendae ratio, quam sine vlllo Grammaticae adiumento instituendam suadeat Bafedouius! Grammaticam, vt ingeniose loquitur, *in teneriorum scholis horridissimum vocat monstrum, relegandum in iuuenum musaea (accuratius musae) adultiorum, vbi lingua Latii tam cognita est, quam Misnica in foro Hamburgensi detectus.* Id vt de accuratiori, vberiori, perfectiorique Grammaticae, eiusque absolutissimae, cognitione acquirenda, iuuenibus adultioribus non solum concedam, sed etiam suadeam, ita de fundamentis Grammaticae, pueris, sine vlla exceptione, simpliciterque necessariis, vere dici, nego. Quae ista iniquitas, Orbiliorum, baculis et virgis Grammaticam inculcantium, imprudentia et ieiunitate ipsam Grammaticae disciplinam metiri, et, qui illis debatur contemptus, ad hunc Grammaticam vocare! Ipse Bafedouius *de summa animorum corruptione, et ingeniorum cruciatu,* quae omnia in scholis nostris obtineant, et dominantur, maximi amoris in iuuentutem simulatione, antea conquestus est, sed, quaeeso, quae, et quanta animorum corruptela, quis, et quantus ingeniorum cruciatus, cum pueri, omni fundamento, omnique norma et regula, eaque primaria, destituti, ex sola consuetudine, linguam latinam discere coguntur! sexcenties sunt corrigendi, quo timor erran-

errandi necessario augetur, linguae discendae studium et ardor sensum exstinguitur, et firma et exquisita linguae latinae cognitio, quae, si in pueritia fuerit neglecta, in adolescentia raro compensatur, plane negligitur, quia Basedouio interrogato a puero: *quare sic dicam? nihil amplius restat, quam vt, sic dicas, respondeat, bone fili, pro auctoritate mea!* Grammaticae potius peritos, vel Grammatistas, fingat Philanthropium, quam volucres praefecturae tabellarios, perillustri illo artificio, quo discipulos se eo perducturum, promisit Basedouius, vt per diem, sine molestia, aliquot milliarium germanicarum iter conficiant. Quid vero prodest, inquit Basedouius, tam sollicita linguae latinae cognitio, vt omnium fere syllabarum reddenda sit ratio? At vero, mi Basedouyi, si tu rationem solam puero, in rebus sacris et diuinis, consulendam suades, quae tamen semper causas perquirat, bona fide rogo, illi vt permittas, eam quoque in lingua latina sequi! Hic sunt ingenia discernenda, altiora plura percipiant, mediocria pauciora, ambo tamen fundamenta ponant, quibus intermissis, vt de Mechanismo taceam, aedificium non potest non ruere. Sipienti sat! Negare quidem postremo videtur Basedouius, grammaticam a se negligi, sed videtur tantum, et statim addit, permultos, latina lingua loquentes, Grammaticae cognitione non minus carere posse, quam multi linguae vernaculae elegantiae rudes atque expertes sint. Egregie sane! ponderes, quaeso, quid complectatur Basedouius: quia permulti, quid? quod, innumeri, humillimae certe sortis homines, linguae patriae elegantia turpiter neglecta, in vsu vulgari loquuntur, hinc sequitur, vt linguae latinae institutione sollicita nutriendi Grammaticae intelligentia non indigeant. Eiusmodi quid me vnquam legere non memini.

Sed vbi sunt auctores classici? legi, et iterum iterumque legi, nihil vero de illis! Hic sane parum abest, quin promissam modestiam, huc vsque feliciter obseruatam, innocens laedam, sed me celeriter resciam! Auctorum classicorum in fingendis formandis-

que

que pueris et iuuenibus praestantiam coaceruatis, iisque grauis-
simis, argumentis doctissimi iam dudum comprobarunt, de quibus
si quis adhuc dubitet, mens illi sane sit eadem, quae illi esse crede-
batur, cui Graeci acclamabant: *πλέυσειας εἰς τὴν Μασσαλίαν*. Opti-
me et sapientissime sic est, iam ante aliquot saecula, constitutum,
vt iuuenilis non solum, sed puerilis etiam disciplina maxime con-
tineretur librorum veterum, Graecorum Latinorumque, inter-
pretatione, nec quisquam rei scholasticae peritior inde ab illo
tempore dubitat, quin horum lectione assidua aditus hominibus
fiat ad sapientiam, et ad bene dicendi scribendique intelligentiam.
Quis enim nescit, barbariam, superstitionem, multasque vitae
humanae corruptelas e societate humana fugisse proscripitas, e quo
tempore lectio veterum sit instituta? Quid igitur est, quod sibi
proposuerit Basedouius, nisi stupendam istam barbariam, infau-
stamque humanitatis infantiam, faciliiori, sic dicta, disciplina, re-
uocandam censeat? ipse, (quod tamen saluo tanti viri honore
dictum velim,) neque legit, neque intelligit auctores classicos,
quod horrenda eius latine scribendi imperitia, in opprobrium,
satis superque comprobatur, hinc maligne pueris et iuuenibus viam
ad commune quasi eruditionis aerarium obstruit atque interclu-
dit. Priuat illos summa perfidia, quae plane nihil habet excu-
sationis, et sine omni antiquitati elegantissimae debita reuerentia,
priuat, inquam, illos vno, eoque humano, emendandae et ampli-
ficandae cognitionis subsidio, ad quam lectio auctorum classico-
rum, tam ratione ipsarum vetustatis linguarum, quam rerum in
illis obuiarum, maximam sane vim habet. Supprimat, quia vete-
res nobilitate simplicitatis, et ingenii, et morum, pulcritudini na-
turae quam proxime accessisse putandi sunt, omnem venustatis,
urbanitatis, suauitatisque sensum atque saporem, quo suppresso,
maxime corruptus et deprauatus nascitur in agendo, dicendo, et
scribendo impetus. Tenebris quasi et caligine inuoluit res ge-
stas antiquitatis, vt neque per se cognoscantur, neque recentio-
rum

rum scriptorum, in comparandis et emendandis historicis antiquis, cura et solertia in commune commodum emolumentumque conferatur. Deflectit in viam spissam, asperam, desertam, et incultam studium Philosophiae, quod tunc temporis demum, cum singulorum argumentorum cognitionem, studiis humanitatis limatam, iam acquisueris, summa cum voluptate, ordine cohaerente, et quasi compacto, colitur. Quantum detrimenti, neglectis auctoribus classicis, inferitur Theologo, qui illorum lectione ad explicanda et vindicanda formatur oracula diuina? quam infestus est legum iurisque studiosis, qui omnem iuris intelligentiam a linguis priscis, ab historia, et antiquitate Romana ducunt, quorumque nemo, sine horum adiutorum scientia, Juris Ciuilibus libros legere potest? quam male denique consulit artis salutaris studiosis, qui plurimum ornamenti et praesidii, ad artem suam, in auctoribus classicis, Graecis praesertim, positum putant, quique ad excellentem artis suae scientiam, sine magno humanitaris apparatu, se peruenire, negant? Saluberrimum sane barbariae reuocandae remedium adhibet Basedouius, non alienus a consiliis Iuliani, a quo, cum lege cauisset, ne Christianorum liberi interpretes auctorum classicorum audirent, pestem Christianis parari, crederunt sanctissimi Patres.

At vero non est, cur Basedouium iniquitatis in auctores classicos accusem! ea, breui, ex promissis, *distribuet minores libellos scholasticos, qui contineant breuiaria, vt loquitur, ex auctoribus classicis excerpta,* (qualia iam conscripsit ex Erasmo, Horatio, et Ouidio,) quorum ope redeat in iura sua communis eruditorum Europaeorum, immo totius honestioris ordinis, lingua Romana. Ecce igitur nouas Chrestomathias! sed, bone vir, talis librorum farrago prudentioribus iam dudum commiserationi et fastidio fuit. Quid enim praestant hi libri, siue *Chrestomathias*, siue *Breuiaria*, nominas? dilacerant et dilaniant auctores in frustra minuta, colligunt, centonum instar, ex optime cohaerente, et contexta serie,

C

par-

partes disruptas, continent pensa, a recentioris aetatis scriptore subinde inserta, quae scatent saepe vitis et erroribus, praeter linguae praecepta, elegantiam, venustatemque commisisis, omittunt tot, eosque egregios locos, quia scriptor talis libelli, quae ipsi ingrata et inutilia sint visa, ea omnibus hominibus vel displicere, vel postponenda videri credit, impediunt denique, quo minus disciplinae alumni integrum sentiendi dicendique auctoris ordinem percipiant, et venustatem, toti loco intextam, mente sensuque percipiant, ut taceam, sic ali pigrum ac leuitatem, nihil, data opera, tractandi. Quodsi Basedouius auctores classicos pueris et iuuenibus instituendis inseruire putat, cur Breuiariis, ex illis conficiendis, operam dat? cur mutilat illos? cur refecando vexat illos? cur barbara, et maxime horrida latinitate scripta illorum, multo leniora et suauiora mutando et addendo, obruere, illorumque aures, si in vitam reuocari possunt, obtundere et perfricare vult? cur denique teneram iuuentutem ab intima et plena illorum familiaritate, ad quam faciliores magistri aditum potius parant, quam intercludunt, durus, morosus, et inhumanus cohibet atque retinet?

Duo sunt, quae magnus iste vir ad defendenda Breuiaria sua protulit. Alterum est, non optime consuli iuuenum commodis, auctores classici si explicentur integri, alterum, suis Chrestomathicis, praeter reliquas, praecipuam concedendam esse praestantiam. Prius exinde comprobare itudet, quia Viri illi suae aetati, nationi, et religioni (quae vero Basedouio religio?) nequaquam nostris temporibus, inseruierint, et quia multa impura et obscena, quae aures honestiores fugerent, tradiderint. Rationis prioris sensus fortasse hic est, ut neget omnes auctorum classicorum narrationes, illorum in describendis bellis, moribus, luxuria saepe et petulantia diffusis, aliisque, ubertatem, et sententias, pro temporum nostrorum ratione, tanti esse pretii, tantaque fertilitatis, ut lectu scituque dignae videantur. At vero aurea haec antiquitatis monumenta non solum ob res, quae in illis sunt obuiaae, leguntur, sed ut linguae

guæ etiam cognoscatur elegantia, urbanitas, ornatus, atque copia. Res deinde, licet non semper proxime, remotiori tamen ratione, ad nostram aetatem accommodari et transferri possunt. Quare Julium Cæsarem in deliciis habuit Eugenius? quare omnes, qui aliquid iudicare possunt, Tacitum, prudentiæ civilis optimum dicunt magistrum? si denique res, ad præsentem temporis et saporis conditionem proxime spectantes, semper desideras, Basedouium tibi eligas auctorem classicum, sed ohe! qui Bauium non odit, amer tua carmina, Maevi! Sordida tamen petulantia, et inhonesta tradunt? audio, sed legantur, magister enim, turpitudine aucta, pudicitiam excitat. Ipse Basedouius in opere elementari, modum conceptionis humanæ liberis exponi suadet, et, ut appareret, quam parum sibi constaret, nonnulla ex his lubricis, in Breuariis suis, eo consilio retinuit, ut præcepta morum, exemplis collustrata, ex auctoribus classicis tractari possent. Absona igitur, et friuolæ rationes, quas profert, et qui sibi ipse reputat, de eo, quid censeas, facile conuicio. Sed miram vrget Chrestomathiarum suarum præstantiam, quæ tanta sit, ut reliquas omnes longo post se relinquat intervallo. Hanc mihi videat Argus! scant iisdem vitis, quæ omnibus Chrestomathiis sunt communia. Ipse enim dicit, se mutasse verba auctorum, superuacanea omisisse, ad resarciendam seriem disruptam, noua intexuisse, quid? quod, ipse Breuariis suis auctoritatem denegat, ut nihil de auctorum, non modo ætate, sed etiam animi indole, et forma orationis, diuersorum, pestifera permixtione dicam, quæ tamen, quicquid dicat Basedouius, *κωνισμὸν* parit, et tunc temporis demum est permittenda, cum optimorum et similium lectione et imitatione iuuenis satis erit confirmatus. Quid igitur dignum tanto tulit hic promissor hiatu? *ὁδὴν ἕξος, ἔτα μὲν ἀπέτεκε.* Videas vero, VI. millia aureorum Hollandicorum, (hi enim sunt nummi Basedouiani) pro conficiendo Opere elementari, si fabula vera est, quam suaues, quamque incantantes sint illecebrae! quid

quid Basedonius in Breuiariis excerptis praestet, iam constat e breuiario librorum sacrorum, maxime foederis prioris. Sapienti sat!

Quicquid vero dixeris, omnia, quae contra Basedouii Philanthropium proferantur, falsissima, et iniustissima sunt, quid? quod, calumniator esto! Audias modo eius discipulos, *non segnier latine loquentes, ea puritate, (munditia) qua in vernaculis videntur mercatores, in bene loquentium coetu versantes, et libris bonis legendis non nihil dantes operae.* Inanis ostentatio! omnia magnificentius iactata, quam vera, digna, quae irrideantur! quis prudentiorum cupit linguam latinam ad usum vitae communis et quotidianae redactam? quis sapientiorum credit, bonis literis, si pueri et iuuenes Basedouiani, hi mercatores latini, de omnibus, in vita humana occurrentibus, latine loquendi facultate polleant, multum prospici? quis hac exercitatione integritatem linguae latinae, eamque incorruptam, pueris et iuuenibus commendari posse, vnquam somniauit? quid prodest, pueros et iuuenes omnia herbarum, plantarum, ciborum, piscium, auium, ferarum, arborum, florum, et lapidum nomina nosse? quid commodi affert, si de omnibus artibus illiberalibus et sordidis, earumque instrumentis, latine differere didicerint? scripturi aliquando de iis, legunt Vitruuium, Plinium, Catonem, Varronem, Columellam, Palladium, Gratum Faliscum, Oppianum, Nemesianum, Calpurnium, aliosque, vel librum de vocum significationibus consulunt, cui soli vsui Lexica, vt dicuntur, inferuire videntur. Ego certe non is sum, qui vituperet, cum iuuenibus latine loquendi, exercitationem. Eximium sane emolumentum affert, et maximum est incitamentum. Hoc vero nego, latinam linguam loquendo esse addiscendam, semperque in sermonibus, cum discipulis instituendis, adhibendam, et, ne obstinatus et pertinax videar, rationes, nonnullas saltem, indicare liceat. Perpauci sunt vel elegantissime et verustissime lingua peregrina scribentium, qui tantam sibi acquisuerint facultatem, vt pulcre, et prom-

promte mentem, illa loquentes, exprimerent. Ipsa porro lingua peregrina, loquendo, nunquam diligenter et accurate percipitur. Obscurae enim potius, quam clarae nascuntur notiones, et exquisita linguae peregrinae intelligentia obseruationibus, Grammaticam, propriam dicendi formarum rationem, et linguae indolem spectantibus, est comparanda. Sed vt huius ingenii linguae peregrinae, sedulo tamen inuestigandi, iacturam omittam, ipsa lingua patriae corrumpitur. His rationibus tantum perspicaciae, tantumque roboris inesse credo, vt cuiusuis linguarum, doctarum praecipue, humanitatisque amantissimi assensum mihi pollicear. Quanta vero, quamque egregia sit Basedouii latine loquendi peritia, ex ipsius latine scribendi ratione satis luculenter apparet. Nemo enim tam obrufus ad omnem elegantiae venustatisque sensum est, quin, qui in scribendo, praeter reliquos, barbaria excellat, eum etiam in loquendo, eodem artificio, omnes superare pueret. Sed, ne haec vna, in tota hac prolusione, iniuria videatur, cuius veniam haud facile impetrem, probe notes, quaeso, ipsum Basedouium, pro modestia sibi insita, valde conqueri, se *inde ab anno MDCCLXXIV. linguam latinam, per XX. annos adeo neglectam, vt vix elocutu (non latinum, dictu) facillima recte expedite eloqueretur, exercitiis, (latinus, exercitationibus) vel rironi molestissimis, in quantum (deleatur in) potuerit, conatum esse recuperare.* Sapiienti sat!

His copiosius et fufius, quam animus fuit, tractatis, spero, fore, vt Basedouius, ob faciliorem, quam fabulatur, disciplinam, vel potius linguarum doctarum negligentiam, nemine repugnante et resistente, magister agnoscat et creetur barbariae. Detestor impudentissimam audaciam, qua de assensu Virorum meritissimorum gloriatur, qui tamen eiusmodi conatibus semper restiterunt, et interrogati: formidolosus ipsis sit Basedouius, an amabilis? ridentes responderent, neutrum. Omnes eius exclamations et gratulationes de temporibus fortunatoribus, quibus iuuenes *plenibau-*

baustibus educturos (non latinum hoc significatu, bibituros, vel
sumpturos) sperat genuinam (melius, germanam) Romanorum
sapientiam, venis lubentissime intumescens, eiusdem nectaris quo-
ridie sitientiores, non minori commiseratione animique dolore le-
gi, quam errorem, in officina libraria commissum, quo pag. X. im-
pressum legitur: *coepit Basedouii aeuum esse aduenturum, quo
adolescentes vsum discant linguae, ex Latio (Latii) fonte per riuos
manantis HAVD QUIDEM PYRISSIMOS.*

Indicanda nunc sunt nomina iuuenum bonae indolis et spei,
qui suae qualiscunque facultatis dicendi specimina edent. In me-
moriam enim mortis atrocissimae Seruatoris celebranda, et pietatis
in hunc salutis auctorem magnitudine, et vi testamenti SCHROE-
DERIANI commoti, non potuerunt non has partes suscipere.
Secundus publice valedicer Lyceo nostro, hinc pro amore, quo,
ob ingenii praestantiam, feror in illum, animo integro opto, vt,
gratiae diuiniae testis, spem, de se conceptam, sustentet. Dicent:

- I. IOANNES CHRISTIANVS RICHTERVS, Neidenfis-Mis-
nicus, *de vera vi mortis Christi in condonandis criminibus, Ora-
tione latina.*
- II. GEORGIVS ADAMVS BRVNNERS, Torgauensis, *de eo,
quid sit expiatorium in vita Iesu, Oratione latina.*
- III. AVGVSTVS GOTTLOB GLASEVALDVS, Viderauiensis-
Saxo, *de grauissimis obiectionibus contra satisfactionem Christi,
Oratione latina.*
- IV. IOANNES GODOFREDVS FIEDLERVS, Cauertitiensis-
Misnicus, *in Odam Dauidis vicesimam secundam, recitabit Ele-
giam latinam.*

Ad

Ad quorum orationes, cras, audita hora IV. sacris finiris, au-
diendas, VIROS ILLVSTRES et GENEROSISSIMOS, EPHORVM SVMME
VENERANDVM et MERITISSIMVM, SENATVM SPLENDIDIS-
SIMVM, SACERDOTES PLVRIMVM REVERENDOS, MAGISTROS LYCEI
CLARISSIMOS et PRAENOBILISSIMOS, et omnes, qui bonis literis,
scholaeque adeo nostrae, fauent, humanissime et officiosissime
inuito. P. P. Torgaviae, Prid. Nonar. Aprilium,
A. I. S. MDCCLXXVI.

AB: 155056

VD 18

ULB Halle 3
003 085 112

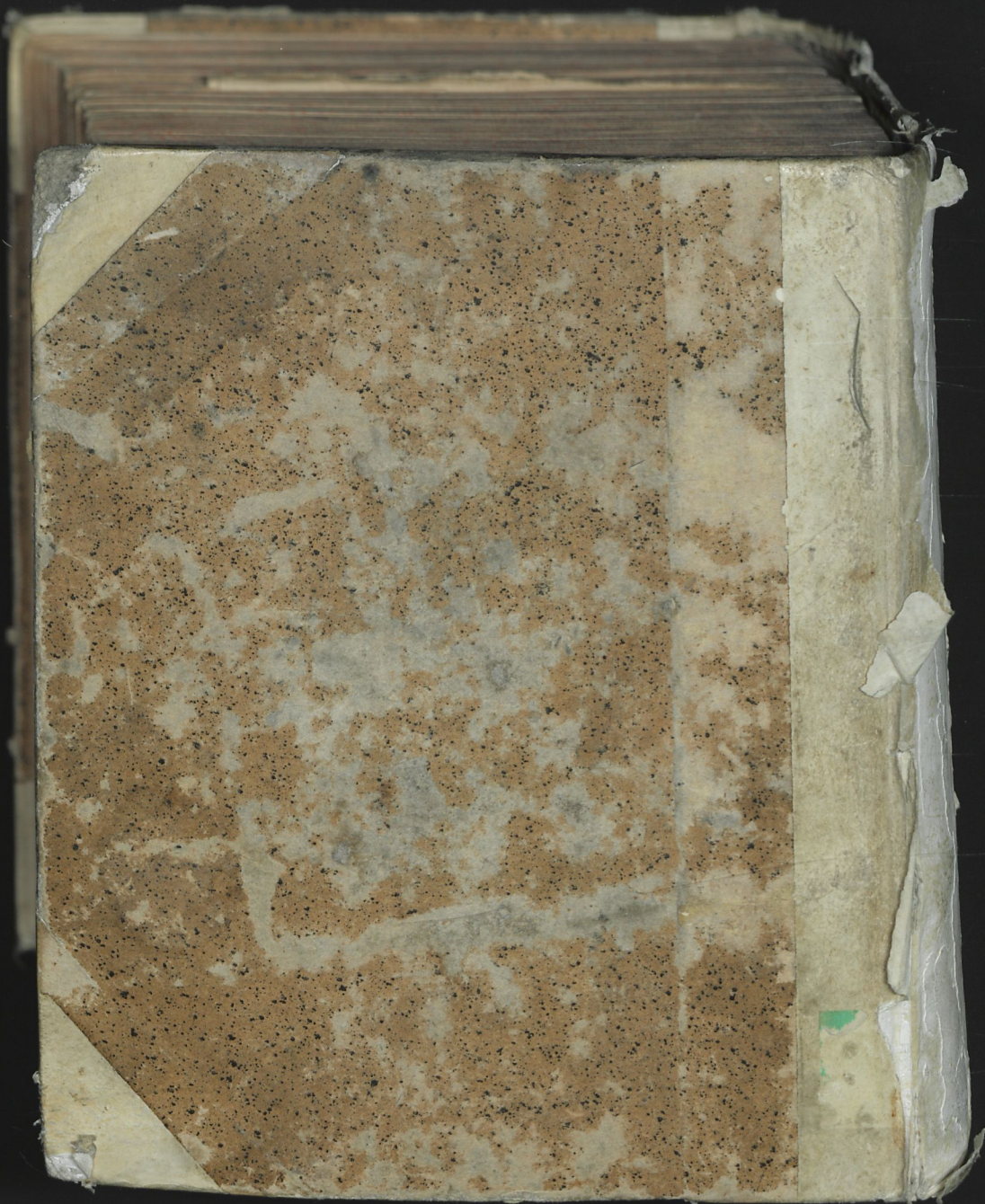

TA → SL
Nov 75 fkt 1

R

VD 17

B A
EL

SOLEMN
IN

CA

TORGA

58
VII

BARIAE

IS IVVENVM
IONEM

FAT
NTENIS

CTOR.

ELIANIS

